
A JANË PËRKTHYESIT PROFESIONISTË SPECIE NË ZHDUKJE PËR SHKAK TË TEKNOLOGJISË?

Anna Maria Vasili

Departamenti i Gjuhës Angleze
Fakulteti i Gjuhëve të Huaja, Universiteti i Tiranës
E-mail: amvasili@gmail.com

PËRMBLEDHJE

Në kohët moderne që po jetojmë, krahas përkthimit njerëzor të bërë nga njeriu, herë-herë përdoret dhe përkthimi automatik, të cilin teknologjia e mundëson me krijimin dhe përmirësimin e vazhdueshëm të programeve të ndryshme të përkthimit. Në shoqëritë post-moderne, globaliste, konsumiste, ritmi i shpejtë i jetës dhe i biznesit gjithashtu, ka nevojë për përkthimin e materialeve voluminoze në njësi shumë të shkurtra kohore e kjo është ndoshta edhe arsyeja se përse po kërkohet të përdoret përkthimi automatik për të bërë përkthime të cilat nëse do të bien në dorën e një lexuesi të kualifikuar, sigurisht që jo vetëm do të tingëllojnë si përkthime fjalë për fjalë, por dhe në shumë raste, do të jetë vështirë të dalë kuptimi i tyre i vërtetë, për të mos thënë një pjesë e madhe e fjalive do të jenë një keqkuptim i madh krahasuar me origjinalin. Prandaj, megjithëse prirja e botës po shkon drejt robotizimit, përkthimi duhet të mbetet në listën e atyre profesioneve të cilat inteligjencën artificiale duhet ta konsiderojnë si ndihmëse, por të jenë ekskluzivitet vetëm i inteligjencës njerëzore, të kenë shpirt dhe ndjenja humane në çdo mesazh që transmetojnë apo dhe saktësi teknike kur bëhet fjalë për përkthime shkencore.

Fjalët çelës: e ardhmja, krijimtari, përkthim automatik, përkthyes profesionist, robotizim, teknologji

ABSTRACT

In the modern era we are living in, in addition to human translation man by man, automatic translation is time after time used, which technology enables with the continuous creation and improvement of various translation programs. In post-modern, globalist, consumerist societies, the fast pace of life and also businesses may need to translate voluminous materials in very short units of time, and this is probably the reason why automatic translation is required to make translations which if they fall into the hands of a qualified reader, not only will it sound like mot-à-mot translation, but also in many cases, it would be difficult to come up with its true meaning, not to mention a large part of the sentences would be a great misunderstanding compared to the original. Therefore, although the world trend is moving toward robotisation, translation has to remain on the list of those professions that should consider artificial intelligence as an aid, and only an exclusivity of human intelligence, in order for them to transmit their spirit and feelings in every message they convey and of course, technical accuracies when it comes to scientific translations.

Keywords: automated translation, creativity technology, professional translator, robotisation, the future

Hyrje

Përkthimi, si profesion mbart në vetvete artin dhe pasionin. Veç kësaj, ai është edhe pjesë përbërëse e historisë, artit, kulturës, diplomacisë, drejtësisë dhe ekonomisë ndërkombëtare. Siç thotë edhe Dr. Jorgji Kote, përkthyesit/interpretët nuk janë zanatçinj teknikë apo thjesht gjuhëfolës mekanikë, por komunikues dhe aktorë me horizont, dije dhe kulturë të gjerë në shumë fusha. Ka disa fakte historike që nuk mund të na dalin nga mendja, si për shembull: Konferenca e Paqes në Versajë, më 1919 dhe proceset gjyqësore të Nurenbergut, më 1946, të cilat nuk do të ishin mundësuar pa “ushtrinë” e përkthyesve/interpretëve.

Në çdo fushë dhe në shumicën e profesioneve të lira ose jo, ndikimi i internetit është i jashtëzakonshëm. Ndikimi është aq i madh sa jo vetëm ndihmon njerëzit për të kryer punët e tyre më lehtë e më shpejt, por arrin deri aty sa me anë të zhvillimit të pandalshëm të teknologjisë vitet e fundit edhe të zërë vendin e tyre. Bëhet fjalë këtu si për programe të ndryshme kompjuterike, ashtu dhe për pajisje të tjera robotike të komanduara. Në varësi të profesioneve, mbetet ende në diskutim pyetja, a janë këto programe dhe këta robotë të aftë të bëjnë punën e njerëzve po aq mirë sa vetë njerëzit? Ndoshta në disa profesione po, si për shembull: pastrimi i mjediseve të ndryshme, krasitja e barit, përgjigjja e telefonatave fikse, paketimi i kutive të ndryshme, ambalazhimi, etj., por kur bëhet fjalë për përkthimin, një profesion, i cili cilësohet i vështirë gjërat nuk janë kaq të lehta. Përkthimi i çdo lloji teksti, roman, novelë, fabulë, përrallë, fjalë e urtë apo poezi është e pamundur të bëhet me anën e programeve kompjuterike. Parë në këtë aspekt mund ta quaj, madje, një bekim, që fatmirësisht, ky profesion vazhdon ende të jetë nën mbikëqyrjen e qenieve njerëzore.

Përkthimi mundëson komunikimin efektiv të njerëzve në mbarë botën. Përkthyesi ndërton ura lidhëse mes kulturave, gjuhëve dhe kombeve të ndryshëm. Këtë ndërtim dhe ndërlidhje e bën nëpërmjet një pune të stërmundimshme. Është ndërlidhës për përcjelljen e njohurive, thelbësor për zhvillimin e një ekonomie globale dhe mbrojtës i trashëgimive kulturore. Në procesin e përhapjes së informacioneve të reja, përkthimi mund të ndryshojë historinë. Ndaj, përkthyesit e talentuar janë thelbi i gjithë kësaj pune shumë të madhe. Ata janë agjentët për përcjelljen e mesazheve nga një gjuhë në tjetrën, ndërsa ruajnë idetë dhe vlerat themelore ligjëruese, kuptimore dhe kulturore.

Përkthyesit duhet të jenë të aftë të për zgjedhin shprehje të ndryshme, fjalë të veçanta, të nxënë kuptimet e tyre e t'i ruajnë në mendje për t'i përdorur më vonë sa herë u lind nevoja. Këtu kemi të bëjmë me intuitën gjuhësore.

Intuita që të zhvillohet ka nevojë për praktikë të madhe e njohuri të shumta dhe është shumë e rëndësishme, si dhe një domosdoshmëri për një përkthyes të aftë. Për të qenë një përkthyes i mirë duhet shumë mund, punë dhe kërkohet një investim i konsiderueshëm në gjuhën burimore dhe në atë të cilën duam të përkthejmë. Mbi të gjitha, përveç njohjes së përsosur të gjuhës amtare dhe asaj nga e cila përkthen, nevojiten edhe njohuri të

thella e të gjera kulturore, historike, shkencore e kështu me radhë. Është një nga detyrat më sfiduese për të kaluar në mënyrë të sigurt dhe me besnikëri midis dy universeve të ligjërit.¹⁵⁶

Ka shumë njerëz që mendojnë se nëse dinë një gjuhë të huaj, atëherë automatikisht mund të vetëshpallen përkthyes, madje edhe të aftë profesionalisht, por jo! Kjo nuk është aspak e vërtetë dhe ky pohim as që i afrohet ndopak kësaj mjeshtërie.

Siç ka thënë dhe semiologu i famshëm italian, Umberto Eco: “Në përkthim nuk je duke bërë vetëm një përkthim nga një gjuhë në një tjetër, por je duke kaluar dhe nga një kulturë në një tjetër.”¹⁵⁷

Le ta fillojmë me një pyetje të zakonshme, po shumë të domosdoshme për të mësuar dhe kuptuar se përse është kaq shumë i nevojshëm një përkthyes profesionist. Cilat janë cilësitë e një përkthyesi, të cilat mund t’i përmbushë vetëm një i tillë?¹⁵⁸

- Aftësitë përkthimore – Sipas shumë teorive të përkthimit, duke filluar nga teoritë e Nida¹⁵⁹ e Newmark¹⁶⁰, është shumë i rëndësishëm zhvillimi sa më i mirë gjuhësor i përkthyesit. Duhet të shtojmë se, përpos njohurive shumë të mira në gjuhën e tyre dhe në gjuhën në të cilën përkthejnë, përkthyesit duhet mbi të gjitha të zotërojnë aftësi përkthimore.
- Pasioni – Një përkthyes duhet të jetë sa më i përkushtuar pas punës së tij. Ai duhet ta trajtojë çdo libër, tekst, material me ndjeshmëri dhe kujdes të jashtëzakonshëm, duke shpalosur gjithë ndjenjat e pasionin e tij në punën që është duke bërë.
- Kurioziteti – Një përkthyes profesionist nuk quhet i tillë nëse nuk ka kureshtjen dhe ngasjen për të mësuar fjalë e shprehje të reja çdo çast. Proces i të nxënies të një përkthyes duhet të jetë i pafundmë. Ai që pretendon se di gjithçka, në të vërtetë, ende nuk di asgjë.
- Fjalori i pasur – Përkthyesi duhet të ketë një fjalor jashtëzakonisht të pasur në gjuhën amtare dhe në gjuhën që është duke përkthyer, me qëllim që të lehtësojë sa më shumë procesin dhe përkthimin të ketë një cilësi sa më të lartë, gjithmonë duke i qëndruar sa më besnik tekstit origjinal.
- Qartësia – Qëllimi i padiskutueshëm i një përkthyesi të mirë është të shprehë idenë e tekstit origjinal sa më qartë e sa më rrjedhshëm në gjuhën në të cilën është duke

156 Razmjou L. Yemen, Hodeidah University, ‘To be a good translator’ presented at the Second International Conference on ‘Critical Discourse Analysis: the Message of the Medium’ (October 2003)

157 Eco U. ‘Experiences in translation’, University of Toronto Press Incorporated 2001, Toronto, Buffalo, London

158 Pacific International Translations, ‘The translator skillset’ (2020)

159 Eugene A. Nida ishte gjuhëtari i cili zhvilloi teorinë e ekuivalencës dinamike në përkthimin e Biblës dhe një nga themeluesit e disiplinës moderne të teorive të përkthimit.

160 Peter Newmark ishte një nga figurat kryesore në themelimin e Teorive të Përkthimit në botën anglisht-folëse në shekullin e 20-të.

përkthyer.

- Cilësia – Përkthyesi nuk duhet të lëshojë pe përse i përket cilësisë së përkthimit e në asnjë rrethanë nuk duhet të bëjë kurrfarë kompromisi me të.
- Krenari e përlulur – Një përkthyes i mirë sigurisht që ndihet shumë krenar kur sjell përkthimin e tij, ama duhet të jetë dhe me këmbë në tokë për të pranuar çdo korrigjim të mundshëm nga redaktori apo korrektori teknik. Në fund të fundit, e rëndësishme është që cilësia dhe saktësia e përkthimit të jenë maksimale dhe çdo mendim apo sugjerim duhet të jetë gjithmonë i mirëpritur.

Duke parë me vëmendje të gjitha pikat e mësipërme e shtjellimet për gjithësecilën prej tyre mund të kuptohet fare mirë që një makineri e një program kompjuterik nuk mund të bëjnë një punë kaq të detajuar e me kaq shumë shpirt, pasion, mund e dashuri, siç mund ta bëjë një qenie njerëzore.

Pjesa më e madhe e përkthimeve, sidomos atyre letrare, ka të bëjë më shumë me një “rikrijim” nga ana e përkthyesit se sa përkthimi fjalë për fjalë i tekstit original. Një arsye më shumë kjo për të kuptuar se përse janë të domosdoshëm përkthyesit dhe do të vazhdojnë të jenë të tillë edhe në të ardhmen. Përkthyesit njerëzorë nuk mund të quhen kurrësi “të dalë kohe”, edhe pse teknologjia vitet e fundit nuk po njeh të ndalur. Një përkthim nuk mund të quhet i plotë ose i përfunduar pa dorën e njeriut dhe inteligjenca artificiale nuk mund të krahasohet me inteligjencën njerëzore në këtë rast.

Një nga programet më të njohura e më të përdorura në mbarë botën që ndihmon në përkthimin e materialeve të ndryshme në mënyrë automatike është Google Translate. Ky është një program praktik e nuk mund të mohojmë që ka disa përparësi, mes tyre shpejtësia dhe kostoja jo e lartë e përkthimit, por përsëri nuk mund të zëvendësojë përkthyesin njerëzor, qoftë edhe vetëm për një arsye të thjeshtë: Google Translate dhe çdo program tjetër kompjuterik i ndërtuar për këtë qëllim, përveç ndjenjës njerëzore që është e pamundur ta përcjellin, gjithashtu nuk mund të përshtasin fjalë të caktuara sipas kontekstit të fjalisë, gjë kjo shumë e rëndësishme, pasi shumica e fjalëve kanë dy ose më shumë kuptime.

Kjo është dhe një ndër arsyet kryesore se përse përkthimi cilësohet i vështirë, për shkak të polisemisë apo ndryshe kuptimeve të shumta që mund të marrë një fjalë e vetme. E pikërisht për këtë shkak, të përkthesh nga gjuha angleze në gjuhë të tjera është shumë më e ndërlikuar nga ç’mund të mendohet. Në mënyrë që të përshtatësh fjalën në kontekstin e duhur, duhet të përdorësh një fjalë tjetër, ndryshe nga ajo që mund të ketë si kuptim të parë.

Sipas studimeve dhe testeve të kryera nga vetë Google Translate, saktësia e përkthimit varet nga vetë gjuhët nga të cilat kryhet përkthimi. Është shumë më e lehtë për Google Translate të përkthejë nga gjuha frënge në gjuhën angleze, për shkak se të dyja gjuhët kanë shumë të përbashkëta. Po nëse kemi të bëjmë me gjuhë të cilat

kërkojnë një kapërcim më të madh nga njëra te tjetra; për shembull nga gjuha kineze në anglisht? Kjo është shumë e vështirë për t'u realizuar me anë të përkthimit automatik për shkak të ndryshimeve të mëdha që kanë këto dy gjuhë. Gjuhë të ndryshme kanë gjithashtu gramatikë të ndryshme, rend fjalësh të ndryshëm dhe shpeshherë edhe fjalë të cilat nuk e kanë të barasvlefshmen e tyre në gjuhën tjetër.

Programi kompjuterik e përkthen materialin fjalë për fjalë, ku në shumicën e rasteve, do të përftohet një produkt jo i qartë dhe, madje, shpesh herë qesharak, prandaj nuk mund t'i besosh Google Translate apo ndonjë programi tjetër. Është e kuptueshme, pra, se mundësia e gabimeve të shumta gjatë përkthimit automatik është e pashmangshme dhe do të jetë gjithmonë e pranishme. Makineritë janë të paafta që të kenë atë cilësi që i bën njerëzit unikë dhe në të njëjtën kohë superiorë ndaj tyre. Kjo është arsyeja se përse mendja njerëzore do të jetë gjithmonë çelësi i duhur që hap dyert e përcjelljes së ideve, mesazheve.

Një nga teoricienët më të mirë të teorisë së përkthimit është André Lefevere (1945-1996)¹⁶¹. Lefevere i klasifikon përkthyesit në konservatorë dhe shpirtërorë. Përkthyesi konservator punon në nivelin e fjalës dhe të fjalisë, ndërsa përkthyesi shpirtëror punon në nivelin e kulturës si e tërë dhe e vendos tekstin në funksion të kësaj kulture.

Përkthimi automatik nuk arrin të jetë pjesë as e përkthyesit konservator e jo më të pretendohet të jetë pjesë e atij shpirtëror.

Gjuha është delikate dhe e ndërlikuar. Populli ynë thotë se “Gjuha kocka nuk ka, por kocka thyen!”. Në varësi të aftësisë dhe saktësisë ose jo të një përkthyesi, në botë janë shkaktuar e shpallur luftëra.

Ne nuk mund të presim që makineritë të kuptojnë çdo aspekt të mënyrës se si qeniet njerëzore komunikojnë me njëra-tjetrën. Kultivimi i mësimi të makinerisë deri në atë pikë që të mund të kuptojë me të vërtetë gjuhën natyrore dhe të gjitha nuancat e saj është një pengesë e madhe që shkencëtarët e kompjuterave kanë provuar prej kohësh ta kapërcejnë, por nuk kanë mundur.¹⁶² Ndaj, shërbimet e përkthimit profesional janë gjithmonë zgjedhja më e mirë, duke përdorur njerëzit e vërtetë e jo inteligjencën artificiale për të kapërcyer hendeqet e pengesave gjuhësore.

Sidoqoftë duhet të jemi të përgatitur për më të keqen e duhet të japim më të mirën tonë. Lind pyetja: Çfarë mund të bëjmë që të mbrojmë përkthyesit njerëzorë nga programet kompjuterike dhe përkthimet automatike?¹⁶³ Si përkthyes profesionistë, patjetër duhet të angazhohemi për t'u përmirësuar në mënyrë të vazhdueshme, pa ndalim. Rritja e vazhdueshme profesionale si një angazhim gjatë gjithë jetës së përkthyesit, rrit edhe mundësitë që përkthyesi të bëhet i domosdoshëm për këdo që punon me të. Ndaj, është plotësisht në dorë të përkthyesit të ofrojë një nivel të lartë të cilësisë dhe shërbimit, në mënyrë që ata që punojnë me të, të mos mendojnë kurrë ta zëvendësojnë me një

161 Lefevere A. *Translation, remitting, and the manipulation of literary fame*, Routledge (1992)

162 Argo Translation. *'How accurate is Google Translate in 2019?'* (2019)

163 Mironov R. *'Rise of the machines: Are translators endangered species?'* (2012)

përkthyes tjetër dhe, aq më pak, me një program përkthimi automatik.

Materialeve të përkthyer në mënyrë automatike u mungon rrjedhshmëria dhe natyraliteti dhe, në shumicën e rasteve, janë të pakuptueshme për shkak të fjalive e frazave të dobëta që përmbajnë. Është e pamundur të lexohet mes rreshtave, të nxirren në pah dhe të theksohen elementë të rëndësishëm e të transmetohen detajet dhe nuancat e materialit origjinal. Platformat automatike të përkthimit nuk bëjnë dot dallimin as midis fjalëve me kuptime të ndryshme, as midis strukturave gramatikore me kuptim të dyfishtë, sepse makineria dhe programi kompjuterik nuk mund të kuptojnë kontekstin tematik ose kulturor të materialit burimor. Një fakt i pamohueshëm është që këto teknologji vështirë se përputhen me hulumtimin e terminologjisë së kryer nga një përkthyes njerëzor. Krijimtaria e përkthyesit është një vlerë e shtuar për përkthimin. Përkthyesit mund të tregojnë një krijimtari të shkëlqyer dhe janë vazhdimisht në kërkim të shprehjeve që përputhen plotësisht në mënyrë të përsosur me kuptimin që do të përçohet, deri në atë pikë sa të duket që teksti është shkruar drejtpërdrejt në gjuhën e synuar. Sa i përket përkthimeve teknike të specializuara, është e mundur të garantohet cilësi optimale dhe t'u jepet kuptim termave teknikë vetëm duke bashkëpunuar përkthyesi me njerëz të specializuar në fushën përkatëse. Metoda e punës së një përkthyesi profesionist bazohet tek ndërthurja e ekspertizës gjuhësore dhe njohurive të gjera të specialistëve të secilës fushë.

Ky “problem” nuk është diçka që prek vetëm botën e përkthimit. Sipas një studimi të Universitetit të Oxford-it¹⁶⁴, studiuesit parashikojnë se 47% e punëve amerikane kanë gjasa të përballen me automatizim gjatë 20 viteve të ardhshme. Sidoqoftë, i njëjti studim tregon se 53% e punëve ka gjasa të mos preken fare nga ky automatizim.

Ndaj është shumë e rëndësishme të theksohet që robotët kanë më pak gjasa të marrin përsipër role të varura nga bashkëveprimi njerëzor, si në rastin e përkthyesit, mësuesit, doktorit, etj.

Përkthimi është po aq i vjetër sa shkrimi e këndimi dhe ka ekzistuar gjithmonë si mjet komunikimi midis njerëzve të kulturave e gjuhëve të ndryshme. Është shumë e rëndësishme të kuptohet që përkthimi është një profesion që duhet ta marrin përsipër ta kryejnë vetëm përkthyesit profesionistë. A do të merrnit përsipër të shkonit në gjykatë në rolin e një avokati, gjyqtari, pa pasur njohuritë e duhura ligjore dhe kualifikimet e caktuara? A do të operonit një pacient nëse nuk keni njohuritë e duhura mjekësore dhe nuk keni as përvojën dhe as diplomën në këtë fushë? A do të hynit në kuzhinë për të gatuar një drekë apo një darkë për të ftuar të rëndësishëm, kur gjithë çfarë keni gatuar në jetën tuaj kanë qenë vezë e makarona? A do ta ndërtonit një shtëpi nëse nuk do t'ia kishit idenë se si ndërtohet një e tillë? Përse të mos respektohet profesioni i përkthyesit në të njëjtën mënyrë? Përkthyesi është një mjeshtër i fjalës, njeri krijues. Ashtu siç një argjendar zgjedh me shumë kujdes gurët më të mirë dhe mjetet më të përshtatshme për t'i punuar

164 Frey C. B. and Osborne M. A. ‘*The future of employment: how susceptible are jobs to computerisation?*’ (September 2013)

ato, përkthyesi profesionist e formëson përkthimin e tij si një xhevahir. Një përkthim i mirë kërkon një analizë të plotë dhe hulumtim sa më të gjerë. Përkthimi është produkt i një pune artizanale dhe inteligjence njerëzore. Programet kompjuterike e makineritë e përkthimit janë shumë të kufizuara, ato nuk pranojnë shumë aspekte të tekstit burimor dhe shumë faktorë të tjerë të përkthimit që truri i njeriut mund t'i përpunojë duke marrë parasysh procesin kompleks të përkthimit: stili, fusha e specializimit, terminologjia, ndryshimet kulturore, konteksti, etj.

Për të kuptuar edhe më qartë ndryshimet thelbësore mes dy përkthimeve, më poshtë janë sjellë disa shembuj fjalish të përkthyer nga përkthyesit njerëzorë dhe po të njëjtat fjali të përkthyer nga përkthyesit automatik:

Teksti original¹⁶⁵	Google Translate 2020	Përkthimi i përkthyesit¹⁶⁶
And now nothing remains for me but to assure you in the most animated language of the violence of my affections.	Dhe tani nuk mbetet asgjë tjetër veçse të ju siguroj në gjuhën më të animuar të dhunës së dashurive të mia.	Dhe tani s'më ngelet gjë tjetër për të thënë veçse të të shpreh me fjalët më të fuqishme flakën e dashurisë time.
Two offences of a very different nature, and by no means of equal magnitude, you last night laid to my charge.	Dy vepra të një natyre krejt të ndryshme, dhe në asnjë mënyrë të përmasave të barabarta, ju natën e kaluar ju vunë nën akuzën time.	Dy akuza më keni bërë dje në darkë, të ndryshme në tip dhe në rëndësi.
Why, if he came only to be silent, grave, and indifferent,' said she, 'did he come at all?	Pse, nëse ai erdhi vetëm për të heshtur, i rëndë dhe indiferent "tha ajo," a erdhi fare?	"Në kishte ndër mend të rrinte serioz e indiferent si gur varri, pse erdhi?" – e pyeste ajo veten.
She could not yet recover from the surprise of what had happened.	Ajo ende nuk mund të shërohej nga befasia e asaj që kishte ndodhur.	Akoma nuk e kishte marrë veten nga surpriza e natës së kaluar.
Her hopes were answered; Jane had not been gone long before it rained hard.	Shpresat e saj u përgjigjën; Jane nuk kishte kaluar shumë kohë para se të binte shi i fortë.	Dhe pati të drejtë, sepse Xhejni nuk kishte pak që ishte nisur, kur ia nisi shiu vendçe.

165 Austen J. 'Pride and Prejudice', Dover Publications, York edition first published in 1995, is an unabridged, slightly, corrected republication of the text of the first edition of 1813 (London: T.Egerton)

166 Steiner-Karafili E. "Krenari dhe paragjykim", (përkth.), Botimet Toena (2007), Tiranë

Mund të provoni të gjithë shembujt e mundshëm që dëshironi e do të kuptoni që me anë të përkthimit automatik nuk mund të arrihet kurrë saktësia gjuhësore, radhitja e saktë e fjalëve në fjali, nuanca e duhur e fjalive origjinale në përkthim dhe asgjë tjetër që të mund t'i jepte emrin përkthim kësaj pune.

Përkthyesit profesionistë nuk duhet të bëhen viktimë e një bote që, fatkeqësisht, udhëhiqet nga paraja dhe konsumizmi¹⁶⁷. Përkthimi profesionist po automatizohet. Teknologjia është thjesht një mjet ndihmës dhe si e tillë duhet të trajtohet. Truri njerëzor është shumë më kompleks sa të mund të arrijë të riprodhohet në një makineri. Roli i përkthyesit fillon aty ku mbaron roli i teknologjisë. Përkthimi është një detyrë rikrijuese dhe vetëm njerëzit mund të jenë rikrijues. Përkthimi është pjesë edhe e botës letrare, por bota po e humb poezinë e saj. Le ta shpëtojmë!

Po e mbyll me një citim sërish nga studiuesi Umberto Eco: “Zanati i përkthyesit është një profesion i së ardhmes¹⁶⁸”.

Bota ka pasur, ka dhe do të ketë gjithmonë nevojë për përkthyes profesionistë, por mbi të gjitha për mendje njerëzore, të afta që të kuptojnë, të bluajnë thelbin e më pas ta përcjellin atë në një gjuhë tjetër sa më besnikërisht. Një përkthyes është si një tel përçues energjie elektrike, prej bakri apo alumini nuk ka fort rëndësi. Ajo që vlen më tepër është që energjia të përçohet sa më shumë, sa më mirë e sa më shpejt, dhe mbi të gjitha, që në këtë përçim të ketë sa më pak humbje që të jetë e mundur. Vetëm në këtë mënyrë kuptimi dhe ideja origjinale është përçuar ashtu siç duhet, e pacënuar, e plotë dhe e efektshme.

Përfundime

Përkthimi është sa shkencë, po aq edhe art; është shkencë për nga saktësia gjuhësore, është art për nga formulimi i fjalive sipas kontekstit. Prandaj, me gjithë zhvillimin e madh teknologjik, kompjuterik apo dhe prirjen për të krijuar lloje të reja programesh përkthimi, kur bëhet fjalë për përkthim cilësor që të tingëllojë rrjedhshëm e natyrshëm në gjuhën që do të përkthehet, përkthyesi përmes rikrijimit të tij ka një vlerë të paçmueshme e një rol të pazëvendësueshëm.

Përkthimi është profesion i mirëfilltë, të cilin nuk mundet ta bëjë çdo njeri që njeh një gjuhë të huaj. Ai kërkon talent, pasion, kulturë të gjerë, të cilat vështirë se arrin t'i zëvendësojë teknologjia, sado në nivele të larta qoftë ajo.

167 Ségard V. “Professional translators: an endangered species – or the robotization of the world” (2009)

168 Tupja E. “Këshilla një përkthyesi të ri”, Shtëpia Botuese “Onufri” (2014), Tiranë

BIBLIOGRAFIA:

ARGO TRANSLATION (2019), How accurate is Google Translate in 2019

AUSTEN, J. *Pride and Prejudice*, Dover Publications, York edition first published in 1995, is an unabridged, slightly, corrected republication of the text of the first edition of 1813 (London: T. Egerton)

ecO, U. (2001), *Experiences in traslation*, University of Toronto Press Incorporated, Toronto, Buffalo, London.

freY, c. B. & OSBORNE, m. A. (2013), *The future of employment: how susceptible are jobs to computerisation*.

Lefevere, A. (1992), *TRANSLATION, REMITING, And The RANIPULATION OF LITERARY FAME*. ROUTledge.

mIRONOV, R. (2012), Rise OF The machines: ARE TRANSLATORS endAngered species.

RAZMJOU, L. (2003), *To be a good translator*. presented at the Second International Conference on «Critical Discourse Analysis: the Message of the Medium», Hodeidah University, Jemen.

sèGARD, v. (2009), *Professional translators: an endangered species – or the robotization of the world*.

STEINER-KARAFILI, e. (2007), *Krenari dhe paragjykim, (përkth.)*, Botimet Toena, Tiranë.

TUPJA, e. (2014), *Këshilla një përkthyesi të ri*, Shtëpia Botuese “Onufri”, Tiranë.